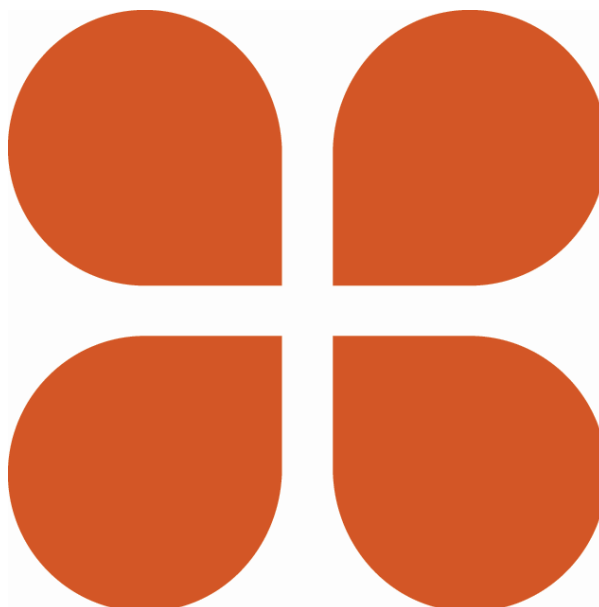

Riksintressen för kulturmiljövården

– Kalmar län (H)

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Kalmar län (H) enligt 3 kap 6 § miljöbalken

BORGHOLMS KOMMUN	5
Vanserums malm - Norra Bäck [H18] (Runstens sn)	5
Gärdslösa - Runsten [H19] (Gärdslösa, Långlöt och Runsten snr)	5
Rönnerums fornby [H20] (Högsrum sn)	5
Karums alvar [H21] (Högsrum sn)	5
Borgholm - Råpplinge [H23] (Borgholm och Råpplinge snr)	6
Kapelludden [H24] (Bredsätra sn)	6
Hörninge [H25] (Köping sn)	7
Hjärpestad - Långöre [H26] (Egby och Löt snr)	7
Löt [H27] (Löt sn)	7
Södra Greda - Djurstad [H28] (Föra sn)	7
Äleklinta - Grönslanda [H29] (Alböke och Föra snr)	7
Föra kyrkby [H30] (Föra sn)	8
Sandvik - Horn [H31] (Persnäs, Källa och Högby snr)	8
Källa - Högenäs [H32] (Källa sn)	8
Rosendal [H33] (Böda sn)	8
Bogate [H34] (Böda sn)	9
Torp [H35] (Böda sn)	9
Neptuni åkrar [H37] (Böda sn)	9
Ölands norra udde [H38] (Böda sn)	9
EMMABODA KOMMUN	9
Vissefjärda [H42] (Vissefjärda sn)	9
Linnefors [H43] (Vissefjärda sn)	10
Bökevara [H44] (Algutsboda sn)	10
Eriksmåla [H45] (Algutsboda sn)	10
HULTSFREDS KOMMUN	11
Mossebo [H68] (Mörlunda sn)	11
Haddetorp - Rosenvik [H69] Hävt 2015-04-13	11
Emådalen [H70] (Tveta, Mörlunda, Järeda, Målilla, Gärdveda och Högsby snr)	11
Tveta - Mörlunda [H70] Ingår i Emådalen (H70)	12
Klövåla [H73] Ingår i Emådalen (H70)	12
Årena [H74] Ingår i Emådalen (H70)	12
Kantebo [H71] Hävt 2015-04-13	12
Järeda Höglandsbyar [H72] (Järeda sn)	12
Hagelsrum [H75] (Målilla med Gärdveda sn)	12
Venadalen [H76] (Vena sn)	13
Dalsebo - Krokarp [H77] Hävt 2015-06-01	13
HÖGSBY KOMMUN	13
Högsbyåsen [H58] (delen i Långemåla sn)	13
Forsaryd - Virstad [H60] Ingår i Emådalen (H70)	13
Gillberga - Staby [H59] Ingår i Emådalen (H70)	14
Gamlehult-Klobo (H61) Hävt 2015-03-30	14
Ringhult [H98] Hävt 2015-06-01	14
KALMAR KOMMUN	14
Halltorp - Hagby [H46] (delen i Halltorp, Voxtorp och Hagby snr)	14
Ljungby - Hossmo [H47] (Ljungby och Hossmo snr)	14
Kalmar [H48]	15
Kläckeberga [H49] (Kläckeberga sn)	15

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Ryssby - Skäggenäs [H50] (Ryssby sn)	16
Karlslunda [H100] (Karlslunda och Mortorps snr)	16
NYBRO KOMMUN	16
Pukeberg [H51] (Nybro sn)	16
Orrefors [H52] (Hälleberga sn)	17
Kråksmåla kyrkby [H53] (Kråksmåla sn)	17
Bäckebo [H99] (Bäckebo sn)	17
MÖNSTERÅS KOMMUN	18
Alsteråns nedre dalgång (H54) (Ålems sn)	18
Kronobäck - Råsnäs [H55] Hävt 2015-04-13	18
Mönsterås [H56] (Mönsterås sn)	18
Alebo - Gelebo [H57] (Mönsterås sn)	18
Em - Vånevik [H62] (delen i Mönsterås sn)	19
MÖRBYLÅNGA KOMMUN	19
Ås [H1] (Ås och Ventlinge socknar)	19
Sebberneby [H2] (Ventlinge sn)	20
Eketorp [H3] (Gräsgård sn)	20
Gräsgård - Segerstad [H4] (Gräsgård och Segerstad snr)	20
Albrunna - Vickleby [H5] (Södra Möckleby, Smedby, Kastlösa, Mörbylånga, Resmo och Vickleby snr)	20
Gösslunda [H7] (Hulterstad sn)	21
Hulterstad - Stenåsa [H8] (Hulterstad, Sandby och Stenåsa snr)	21
Eriksöre [H10] (Torslunda sn)	21
Kalkstad - Lenstad [H11] (Torslunda sn)	22
Dröstorps [H12] (Torslunda sn)	22
Ekelunda [H13] (Sandby sn)	22
Skarpa Alby - Gårdby [H14] (Norra Möckleby och Gårdby snr)	22
Gråborg [H16] (Algutsrum sn)	22
Algutsrum - Ryd [H17] (Algutsrum och Glömminge snr)	23
OSKARSHAMNS KOMMUN	23
Ishult [H36] (Kristdala sn)	23
Em - Vånevik [H62] (delen i Döderhults sn)	23
Runnö [H63] (Döderhults sn)	24
Furö [H64] (Döderhults sn)	24
Stensjö [H65] (Misterhults sn)	24
Tjustgöl - Adriansnäs [H66] (Misterhults sn)	24
Krokshult [H67] (Kristdala sn)	24
Solstads koppargruva (H87) (delen i Misterhults sn)	25
TORSÅS KOMMUN	25
Bröms [H39] (Söderåkra sn)	25
Bergkvara [H40] (Söderåkra sn)	25
Hästmahult [H41] (Gullabo sn)	26
Halltorp - Hagby [H46] (delen i Söderåkra sn)	26
Grisbäck [H101] (Söderåkra sn)	26
VIMMERBY KOMMUN	26
Dalsebo - Krokarp [H77] Hävt 2015-06-01	26
Gåsefall - Pipetorp [H78] (delen i Tuna sn)	26
Tuna [H79] (Tuna sn)	27
Pelarne kyrkby [H80] (Pelarne sn)	27
Ösjöfors [H81] (Rumskulla sn) Hävt 2015-11-23	27
Djursdala [H82] (Djursdala och Södra Vi snr)	27
Korka kvarnar [H83] (Vimmerby sn)	27
Vimmerby [H84]	27

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Frödinge kyrkby-Toverum [H85] (Frödinge och Locknevi snr) _____	28
Höslätts by [H86] (Locknevi sn) _____	28
VÄSTERVIKS KOMMUN _____	28
Solstads koppargruva (H87) (delen i Västrums sn) _____	28
Sundsholm [H88] Hävt 2015-06-01 _____	29
Gladhammar [H89] (Gladhammars sn) _____	29
Västervik [H90] _____	29
Källsåker [H91] (Törnsfalls sn) _____	29
Almvik-Blekhem [H92] (Törnsfalls sn) _____	30
Tjust skärgård (H93) _____	30
Väderskår [H94] (Loftahammar sn) _____	30
Lofta [H95A] (Gamleby och Lofta snr) _____	31
Gamleby [H95B] (Gamleby och Lofta snr) _____	31
Överum [H96] (Överums sn) _____	31
Uknadalen (H97) (Ukna och Västra Eds snr) _____	32

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

BORGHOLMS KOMMUN

Vanserums malm - Norra Bäck [H18] (Runstens sn)

Motivering:

Bymiljöer med Vanserums malm, en av Ölands bäst bevarade malmmiljöer, samt Norra Bäckes radby. (*Malmbebyggelse, vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelsen på Vanserums malm består av välbevarade stugor och småskalig ekonomibebyggelse från andra hälften av 1800-talet. Norra Bäckes välbevarade radby med intressant mangårdsbebyggelse. Äldre vägsträckning genom malmen.

Gärdslösa - Runsten [H19] (Gärdslösa, Långlöt och Runsten snr)

Motivering:

Odlingslandskap med *sockencentrum* och Ismantorps *fornborg*, av betydelse för förståelsen av det öländska samhället under järnålder och med höga upplevelsevärden och med ett av landets absolut mest omfattande stensträngssystem från äldre järnålder av stort pedagogiskt värde. (*Kvarnmiljö, Kognitiv miljö*).

Uttryck för riksintresset:

Öppet odlingslandskap med välbevarade *radbyar* och *fornlämningsmiljöer*. Flera stora gravfält och inslag av flatmarksgravar utmed byarna och den östra landborgen. Flera grupper och stråk av, delvis omfattande, stensträngssystem med inslag av husgrunder och ensamliggande, eller i grupper belägna, stensättningar och rösen. Ismantorps fornborg i skyddat inlandsläge och med bevarade husgrunder innanför ringmuren. Alvarmarker mot väster och betade sjömarker mot öster. En av Ölands bäst bevarade medeltidskyrkor och prästgård från 1700-talet i Gärdslösa socken. Långlöt är en av landskapets längsta radbyar, medan Störlinge by har en av Ölands bäst bevarade kvarnrunder, ävensom vid Lerkaka, där även en runsten står. Gärdslösa är skalden E J Stagnelius födelseplats.

Rönnerums fornby [H20] (Högsrum sn)

Motivering:

Väl sammanhållen *fornlämningsmiljö* med lämningar av den äldre järnålderns bondesamhälle.

Uttryck för riksintresset:

Husgrunder med anslutande stensträngssystem i form av hägnader och fägator samt stort gravfält från äldre järnålder.

Karums alvar [H21] (Högsrum sn)

Motivering:

Bymiljö och *fornlämningsmiljö* på alvarmark.

Uttryck för riksintresset:

By i inlandsläge med gården omgivna av lövskog och betad hag- och alvarmark. Öster om byn är läget för den äldre järnålderns bosättning med husgrunder och stensträngssystem. Söder om byn är

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

ett gravfält från i huvudsak äldre järnålder med ett 70-tal synliga anläggningar, bla en 26 m lång skeppssättning, "Noaks ark".

Vedby - Tomteby [H22] (Högsrum och Räpplinge snr) utgår 1997-08-18

Borgholm - Rävlinge [H23] (Borgholm och Rävlinge snr)

Motivering:

A. Borgholms *slottsmiljö*, kungsladugården och Solliden, som speglar kungligt boende och förvaltning från renässansen fram till i dag.

B. *Sjöfarts-*, handels- och sommarstaden Borgholm, en av de få anlagda städerna från 1800-talets början, som visar stadsbyggandet under 1800-talet samt *brunnsortens* betydelse för stadens utveckling från 1800-talets slut och kring sekelskiftet 1900. Centrum för magasinering och utskeppning av säd. (*Kust- och skärgårdsstad*).

C. *Odlingslandskapet* kring Rävlinge *sockencentrum*, med byar och bebyggelsemiljöer och prägel av det differentierade näringsfånget och de speciella topografiska förutsättningarna. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

A. Den i landskapet dominerande ruinen av Borgholms renässans- och barockslott, på platsen för en medeltida befästning. Kyrkogrunden i anslutning till slottet, och tre avhysta gårdar. Kungsladugården från 1800-talet med tillhörande marker och byggnader, markanvändning och landskapets karaktär. Solliden med drottning Victorias villa av arkitekten Torben Grut 1906 och omgivande park.

B. Borgholms *stadsmiljö* med rutnätsplan från 1817, centralstråk med torg och offentliga byggnader och handelsgårdar i s.k. Borgholmsstil. Bebyggelsens karaktär med låg, tät, tidstypisk träbebyggelse i centrum, friliggande hus på stora trädgårdstomter, och i ytterområdet sommarvillor från badortsepoken vid 1800-talets slut. Tomtstruktur och gatukaraktär samt det stora inslaget av trädplanteringar och grönska. Hamnen och lämningar av äldre hamnverksamhet, kontakten med havet samt spår av den tidigare järnvägen.

C. Rävlinge sockencentrum med fornlämningar, stentäkter samt *radbyar* med gården runt Rävlinge alvar. Stenmurar, diken och trädridåer gör att resultatet av 1800-talets skiften och utmarksdelning tydligt framträder. Tydlig gräns mellan gården och alvar. Flera omfattande gravfältsstråk, främst på landborgen och Getstadås. Inslag av husgrunder och stensträngssystem från äldre järnålder.

Kapelludden [H24] (Bredsättra sn)

Motivering:

Medeltida *handelsplats* och hamnmiljö. Intressant fyr. (*Kommunikationsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Sikavarps hamnmiljö med kontinuitet från medeltid till nutid. *Kapellruin* från 1200-talet med kyrkogård och bogårdsmur, S:ta Birgittas brunn, ett stort sten kors och husgrunder efter den medeltida hamnplatsen Sikavarp. Fyren uppförd 1871, är ett av de första järnfyr tornen i landet. Platsen är idag *fiskehamn*.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Hörninge [H25] (Köping sn)

Motivering:

Bymiljö med välbevarade gårdsanläggningar och ålderdomlig bygata.

Uttryck för riksintresset:

Radby i laga läge på höjdsträckningen. Bygatan är en del av den medeltida vägsträckningen Sikavarp-Köpingsvik. Ladulängorna i skiftesverk är delvis sammanbyggda mot bygatan. *Fornlämningsmiljö* i betesmark med gravar och en husgrund från äldre järnålder.

Hjärpestad - Långöre [H26] (Egby och Löt snr)

Motivering:

Odlingslandskap med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet med välbevarade bybebyggelser och *sockencentrum*. (*Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Öppen, småskalig odlingsmark. *Radbyarna* Mellösa, Långöre och Hjärpestad. Välbevarad 1800-talsbebyggelse i byarna Egby, Sandby och Ytterby. Egby medeltidskyrka, skola och prästgård. Ett större, fortfarande hävdad ängsområde väster om Egby. *Fornlämningsmiljöer* med gravar, husgrunder och stensträngar i anslutning till byarna. Äldre vägnät.

Löt [H27] (Löt sn)

Motivering:

Odlingslandskap med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet samt välbevarad bybebyggelse och *sockencentrum*. (*Fornlämningsmiljö, bymiljö, malmbebyggelse*).

Uttryck för riksintresset:

Öppet, öländskt landskap med stenväggade åkrar och vägar, *fornborgen* Trindborgen, samt ett av landskapets bäst bevarade områden med husgrunder och stensträngssystem samt det anslutande gravfältet från äldre järnålder. Sockencentrum med sockenskola uppförd av kalksten, två äldre handelsbodar, samt stugbebyggelse av malmtyp. Valsnäs by har *klungbyform*, en för Öland ovanlig bystruktur, Arbelunda välbevarade *radby* med kvarnbacke. Området omfattar också byarnas sjömarker mot Östersjön och *fiskelägena* Boudden och Nynäs.

Södra Greda - Djurstad [H28] (Föra sn)

Motivering:

Bymiljöer i öppet *odlingslandskap* med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Två väl sammanhållna *bymiljöer* med enskilda välbevarade gårdsanläggningar från 1800talets början. *Radbyn* Södra Greda med hävdade slättermarker. I området ingår också husgrunder och stensträngar från äldre järnålder.

Äleklinta - Grönslanda [H29] (Alböke och Föra snr)

Motivering:

Kustmiljö med nordöländskt *odlingslandskap* präglad av fiske och jordbruk och med förhistorisk

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

kontinuitet. (*Bymiljö, Förindustriell produktionsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningsmiljöer, främst innefattande en serie gravfält, och odlingslandskap med stenmursomgårdade åkerlotter, odlingsrösen och välbetade betesmarker. Välbevarad bybebyggelse från 1800-talet. Gullehamn har bevarat äldre hamnanläggning och sjöbodsbebyggelse. Mycket välbevarad sjöbodsbebyggelse i Bruddesta *fiskeläge*. Här finns också spår av kalkstenshanteringen i form av kalkugnar.

Föra kyrkby [H30] (Föra sn)

Motivering:

Väl sammanhållet *sockencentrum* av stort pedagogiskt värde.

Uttryck för riksintresset:

Dubbel *radby* med sammanhållen och sluten bebyggelse utmed bygatan. Sockencentrum med kyrka från 1828. Småskola från 1880 och folkskola från 1920-talet samt prästgård. Kyrkan med medeltida försvarstorn och intill kyrkan ett minneskors rest 1431.

Sandvik - Horn [H31] (Persnäs, Källa och Högby snr)

Motivering:

Kustmiljö med differentierat näringsfång med förhistorisk kontinuitet sedan järnåldern.

(*Fornlämningsmiljö, Industrimiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Sandvik, hamn och centrum för den gamla stenindustrin. Bevarade industribyggnader och bostadsbebyggelse från stenindustriperioden i Sandvik. *Radbyarna* Hjälmsstad, Gillberga, Hagelstad och Nyby. Inom området finns också flera gravfält samt husgrundsområden, omfattande stensträngssystem från järnåldern.

Källa - Högenäs [H32] (Källa sn)

Motivering:

Kustmiljö med medeltida *kyrkomiljö*, *bymiljö* med ursprungliga gårdslägen och en av Ölands viktigaste medeltida hamnar.

Uttryck för riksintresset:

Källa gamla kyrka är en mäktig, exteriört välbevarad försvarskyrka från tidig medeltid, omgiven av en ålderdomlig kyrkogård. Bogårdsmur med stigluckor. Högenäs by har löst grupperade gårdar i sannolikt mycket ålderdomliga lägen. Potatis och spannmålsodling i gårderna. Betade sjömarker. Sjöbodarna ute på "orden" används av den fiskande ortsbefolkningen. Allmänt *fiskeläge* vid Källahamn, med medeltida anor.

Rosendal [H33] (Böda sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med välbevarade lämningar av den äldre järnålderns bondesamhälle.

Uttryck för riksintresset:

Område med husgrunder med anslutande stensträngssystem i form av hägnader, fägator och fossila

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

åkrar. Gravfält och rösen.

Bogate [H34] (Böda sn)

Motivering:

Fornlämningssmiljö bestående av lämningar av den äldre järnålderns bondesamhälle.

Uttryck för riksintresset:

Husgrundsområde från äldre järnålder med anslutande stensträngssystem, i form av hägnader och fägor. I området ingår även skogsområdet "Bogate tall".

Torp [H35] (Böda sn)

Motivering:

Fornlämningssmiljö med lämningar av den äldre järnålderns bondesamhälle.

Uttryck för riksintresset:

Omfattande komplex av husgrunder, stensträngssystem. gravfält och ensamliggande gravar från järnåldern. Husgrunderna är samlade i grupper om i regel en till två grunder där de olika grupperna alltid är sammankopplade med varandra genom stensträngar.

Neptuni åkrar [H37] (Böda sn)

Motivering:

Fornlämningssmiljö med gravfält från yngre järnålder.

Uttryck för riksintresset:

Vikingatida gravfält på översta strandvallen med vid utsikt över Kalmarsund. Vidsträckt klapperstensfält och "Höga flisan", en rest sten av ovanlig form.

Ölands norra udde [H38] (Böda sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö med en av landets äldsta fyranläggningar.

Uttryck för riksintresset:

Fyren, Långe Erik på Stora grundet, uppfördes i sten under åren 1844-45. År 1906 ombyggdes den övre delen. Bostadshus med uthus i trä och kalksten. På Lilla grundet är grunden efter S:t Olofs kapell med ödekyrkogård.

EMMABODA KOMMUN

Vissefjärda [H42] (Vissefjärda sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö och *sockencentrum* i Smålands inland som uppstått där landsvägar och vattenvägar strålar samman. Ett nära samband med Lyckebyåns vattensystem har präglat

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

utvecklingen här från förhistoriskt tid till 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Landsvägen från slutet av 1600-talet tydligt belägen på åsen samt dess nära samband med närliggande förhistoriska boplatser samt med Kyrksjön och Lyckebyån. Vissefjärda samlade sockencentrum och kyrkomiljöer med kyrka från 1700-talet, kyrkstallar och sockenmagasin från 1800-talet, strategiskt belägen vid korsning mellan lands- och vattenväg. Bostadshus och småindustrier från flera tidsepoker i Klätörps by väl samlad utmed landsvägen. Bebyggelsen är vanligtvis i 1-1½ plan i form av enkelstugor, parstugor och salsbyggnader, rödmålade eller målade i ljusa färger. Kyrkeby gård och kringliggande miljö med mangårdsbyggnad från 1850, ett stort antal ekonomibyggnader och arbetarbostäder samt en särskilt anlagd trädgård och engelsk park. Kyrkeby bränneri med sin tydliga koppling till den närliggande Lyckebyån. Hävdade madmarker utmed Lyckebyån

Linnefors [H43] (Vissefjärda sn)

Motivering:

En av de tidiga *bruksmiljöerna* kring Lyckebyån som uppstod och utvecklades under 1700-talet fram till tidigt 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Den samlade kulturmiljön från 1700-talet och framåt med lämningar från Linnefors gamla järnbruk vid och kring Linneforsån med dammar, stensatta åfåror, grunder efter masugn, smedja och flera hammare samt den stora mängd slagg som finns spridd inom hela området. Den samlade herrgårdsmiljön med en tydlig koppling till bruket med mangårdsbyggnad från 1730-talet i karolinerstil, flygelbyggnad, stallbyggnad samt den tillhörande stationen. Den gamla vägen förbi Linnefors med kringliggande miljöer, stenvalvsbro.

Bökevara [H44] (Algutsboda sn)

Motivering:

En för det småländska höglandets södra delar karakteristisk *bymiljö* i tydligt lidläge med gårdar från 1800- och 1900-talen, vilka till stor del är grupperade utmed vägarna. Tydlig indelning av odlingslandskapet med odlad mark på höjderna med betes- och slättermarker på sluttningarna.

Uttryck för riksintresset:

Gårdar orienterade utmed vägen och till stor del samlade i en bykärna från 1800-talet. Variationsrik bybebyggelse med enkel- och parstugor, salsbyggnader, vanligtvis rödmålade eller ljusa färger samt ekonomibyggnader från 1800- och 1900-talet. Stenmurar, odlingsrösen, ängslador och hamlade träd som tillsammans visar på odlingslandskapets funktion och utbredning fram till början av 1900-talet.

Eriksmåla [H45] (Algutsboda sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö. Vägmiljö längs landsvägen mellan Karlskrona och Stockholm med en knutpunkt från slutet av 1600-talet samt en marknadsplats med återkommande marknader från slutet av 1700-talet till nutid.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Uttryck för riksintresset:

Landsvägen från slutet av 1600-talet genom Eriksmåla med en bebyggelse tydligt orienterad utmed den. Det gamla vägskälet, med det tidigare gästgiveriet från slutet av 1700-talet. Marknadsplatsen i Eriksmåla med en lång rad av sammanbyggda marknadsbodnar i trä.

HULTSFREDS KOMMUN

Mossebo [H68] (Mörlunda sn)

Motivering:

Bymiljö och småskaligt *odlingslandskap* på höglandet som trots skiften och mekanisering behållit odlingsstrukturer utmärkande för 1800-talets förindustriella bondesamhälle.

Uttryck för riksintresset:

Flikiga och småbrutna åkrar och hagmarker. Terränganpassade slingriga vägar i äldre sträckningar. Lämningar efter ett äldre förindustriellt odlingslandskap i form av odlingsrösen, stenmurar, åkerterrasser, hamlade träd och trögårdsgårdar. För bygden traditionell bebyggelse, troligen delvis 1800-tal, enhetligt färgsatta med vanligtvis röd slamfärg, tvåvåningsbyggnader och parstugor.

Haddetorp - Rosenvik [H69] Hävt 2015-04-13

Emådalen [H70] (Tveta, Mörlunda, Järeda, Målilla, Gärdveda och Högsby snr)

Motivering:

En mångfald väl sammanhållna system av *kulturmiljöer* – *fornlämningsmiljöer*, *bymiljöer*, *odlingslandskap*, *bruksmiljöer*, *herrgårdslandskap*, *kommunikationsmiljöer*, och *tätortsmiljöer* – vilka sammantaget återspeglar utvecklingen av naturresursnyttjande, markanvändning, bebyggelse, näringsliv, teknik och sociala förhållanden i en småländsk dalgångsbygd från förhistorisk tid fram till nutid.

Uttryck för riksintresset:

Järnåldersgravfält på höjdstråk i dalgångens kanter samt på rullstensåsen Högsbyåsen och dessas visuellt tydliga samband med Emån, tillsammans med byarnas placering samt Kungs-, lands- och sedermera riksvägens terränganpassade sträckning visar på Högsbyåsens betydelse som bebyggelse och transportstråk från järnålder till modern tid. Agrara lämningar från före 1900, såsom åkerterrasser och odlingsrösen, på sluttningarna tillsammans med mer sentida och dränerade jordbruksmarker i dalgången beskriver odlingslandskapets utveckling och modernisering. Byar i höjdlägen – ofta radbyar som Drageryd, Gillberga, Trånshult, Tulunda och Östra Årena – med bebyggelse från 1700- till 1900-talen i form av enkelstugor, parstugor, salsbyggnader och ekonomibyggnader – timrade eller i skiftesverk och målade i slamfärger – visar på utvecklingen av bebyggelse- och hantverkstraditioner. Herrgårds- och bruksmiljöer kring Bankeberg, Fliseryd, Ruda, Berga, Staby och Rynningsnäs med bland annat för 1800-talet tidstypiska huvudbyggnader i nyklassicistisk stil, mindre byggnader som timrade flyglar, ekonomibyggnader och arbetarbostäder samt tillhörande parker, trädgårdar, alléer och jordbruksmarker tillsammans med Rosenfors bruksmiljö från 1900-talet med magasin, fabriksbyggnad, brukskontor, bruksherrgård samt kringliggande arbetarbostäder återspeglar den tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingen inom

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

jordbruket och industrin. Emådalens industrimiljöer och deras tydliga samband med vattendragen samt kvarnar och vattenkraftsmiljöer vid Blankaström och i Högsby som tillsammans illustrerar Emåns betydelse för kraftutvinning under skilda tider. Högsby tätort med jämnhög stadsbebyggelse i ljusa kulörer från 1800- och 1900-talen orienterad längs landsvägen och med topografisk anpassning till Högsbyåsen, ortens läge mellan två vadställen över Emån, stenvalvsbron vid Tingebro samt platsnamn som Frövi, Odensvi och Huseby uttrycker ortens utveckling från vikingatida centralort till nutida kommuncentrum.

Tveta - Mörlunda [H70] Ingår i Emådalen (H70)

Klövdaala [H73] Ingår i Emådalen (H70)

Årena [H74] Ingår i Emådalen (H70)

Kantebo [H71] Hävt 2015-04-13

Järeda Höglandsbyar [H72] (Järeda sn)

Motivering:

Ett småskaligt *odlingslandskap* på Småländska Högländet som från medeltid till nutid utvecklats genom ett brukande präglat av områdets kärva topografiska och klimatmässiga förhållanden. Agrara lämningar från medeltid fram till tiden före jordbrukets mekanisering visar på jordbrukets utveckling i området.

Uttryck för riksintresset:

Åkerterrasser och odlingsrösen. Flikiga och småskaliga odlingsenheter. Bebyggelse från 1800- och 1900-tal med enkel- och parstugor ofta panelklädda och slamfärgade samt med dekorativa snickerier. Högeruda by med sin väl samlade klungbebyggelse. Skinnskälla by med sin radbykaraktär med tvåvånings enkelstugor på rad. Ryds by med bebyggelsemönster präglad av laga skifte. Västra Gränö by med timrade mangårdsbyggnader och ladugårdar. Torpställen på byarnas utmarker. Terränganpassade grusvägar mellan byarna.

Hagelsrum [H75] (Målilla med Gärdveda sn)

Motivering:

Sammanhållen *bruks- och storgårdsmiljö* vid Silverån. Brukslämningar, byggnader samt kolningslämningar i kringliggande skogar vittnar tillsammans om en mångfald av industriverksamheter under slutet av 1700-talet och 1800-talet.

Uttryck för riksintresset:

Lämningar efter kolbottnar i skogarna runt Hagelsrum och deras samband med bruket. Hagelsrums gård med mangårdsbyggnader, loftbod från 1662 och en timrad statarstuga. Hagelsrums järnbruksmiljö med Kalmar läns enda bevarade masugn (från 1772) med blåsmaskin och hjulhus. Platsen för 1800-talets förindustriella verksamheter som färgeri, oljeslageri, vadmalsstamp, tegelbruk, tullmjölkvarn och sågkvarn. Stationsmiljön från slutet av 1800-talet väster om bruket. Odlingsrösen och åkerterrasser i markerna kring gården.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Venadalen [H76] (Vena sn)

Motivering:

Dalgångsbygd som framhäver odlingslandskapets utveckling från järnålder till nutid med bymiljöer, socken- och handelscentrum samt dalgångens historiska betydelse som *kommunikationsstråk* med vägar och järnväg.

Uttryck för riksintresset:

Bondbyarna som Främsteby, Käreby, Visböle och Västrahult runt dalgången, vilka präglas av en bebyggelse med enkel- och parstugor från främst 1800-talet målade med slamfärg eller ljusa färger och med bodar som är timrade eller i skiftesverk. Agrara lämningar kring byarna i form av bland annat åkerterrasser, odlingsrösen, stenmurar och hamlade träd som tillsammans visar på en lång odlingstradition. Betesmarker kring byarna som förstärker sambandet mellan de äldre och yngre odlingsformer som präglat dalgången. Stiftets största landsortskyrka, prästgård, tiondebod och sockenstuga, alla från 1700-talet, som tillsammans visar på Venas roll som sockencentrum. Järnvägen genom hela dalgången och dess samband med stationsmiljön i Vena som utvecklats från 1880-talet och framåt. Tydliga bebyggelseskikt i Vena stationsområde och handelscentrum som tillsammans visar på ortens utveckling de senaste århundradena.

Dalsebo - Krokarp [H77] Hävt 2015-06-01

HÖGSBY KOMMUN

Högsbyåsen [H58] (delen i Långemåla sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö och *odlingslandskap* med fornlämningar från järnåldern, bondbyar från 1800- och 1900-talen samt järnväg och järnvägsmiljöer från 1800-talets slut markerar tillsammans rullstensåsens långvariga kulturhistoriska betydelse.

Uttryck för riksintresset:

Terränganpassad landsväg på Högsbyåsen med Bötterums gästgivargård och tingshusmiljö från 1700-talet samt annan bebyggelse och kulturlämningar från 1800- och 1900-tal kopplade till vägen. Det öppna odlingslandskapet som finns kring åsen och som tydligt kan upplevas från dess höjdrygg. Långemåla kyrkby med gravfält från järnåldern samt en blandning av 1800-talets bondbebyggelse, handelsbodar och järnvägssamhällets småskaliga bostads-, industri- och affärsbebyggelse. Värlebo by med bebyggelse från 1800-talets bondby samt stationsområdets karakteristiska industri- och bostadsbebyggelse från 1900-talets första årtionden.

Forsaryd - Virstad [H60] Ingår i Emådalen (H70)

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Gillberga - Staby [H59] Ingår i Emådalen (H70)

Gamlehult-Klobo (H61) Hävt 2015-03-30

Ringhult [H98] Hävt 2015-06-01

KALMAR KOMMUN

Halltorp - Hagby [H46] (delen i Halltorp, Voxtorp och Hagby snr)

Motivering:

Herrgårdslandskap nära forna riksgränsen vid Kalmarsundskusten längs viktig sjöled och landsväg. (*Kyrkomiljö, Bruksmiljö, Tidigindustriell miljö, Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Halltorps, Voxtorps och Hagby romanska försvarskyrkor. Storgårdar framförallt Värnanäs gods, fd Södra Möre grevskap. Axel Oxenstiernas Näset, mangårdsbyggnad från 1600-talet. Fd varv, hamn och tegelbruk. Nyklassicistisk huvudbyggnad med omfattande gårds- och parkanläggning. Platsen för första glasbruket i Bökenberg och såpfabriken i Värnaby bruk från 1600-talet och alunbruk vid Loverslund från 1700-talet. Fornlämningsrikt område med alla förhistoriska perioder representerade. En mindre del av området berör även Torsås kn.

Ljungby - Hossmo [H47] (Ljungby och Hossmo snr)

Motivering:

Centralbygd av maktpolitisk betydelse i Möres kärnområde där kommunikationsleder möts. (*Kyrkomiljö, Fornlämningsmiljö*,).

Uttryck för riksintresset:

Moränrikt odlingslandskap med *fullåkersbygd* och storgårdar, betade strandängar kring Ljungbyån och den forna riksvägen. Hossmo försvarskyrka och *kungsgård* samt farledsspärrar i åmynningen vittnar om Ljungbyån som tidig transportled och centralmaktens intressen i området. Järnåldersgravfält utmed Ljungbyån. Fornlämningsrikt område med alla förhistoriska perioder representerade.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Kalmar [H48]

Motivering:

Renässansstad med *slottsmiljö* och befästningssystem samt tillhörande vattenområden som sammantaget återspeglar stadens stora strategiska betydelse, för landets försvar, handel och sjöfart, från medeltid och fram till 1600-talet.

Uttryck för riksintresset:

Kalmar renässanslott, och dess tydliga visuella samband med 1600-talsstaden på Kvarnholmen samt med Grimskärs befästning. Gamla staden med befästningsmurar, ödekyrkogård och gatunät med anor från det medeltida Kalmar. Holmen Grimskär i Kalmarsund med befästningsverk från 1600-talets början och dess strategiska och visuella samband med slottet. Lämningar efter befästningsvallar, bastioner och stadsportar på Kvarnholmen som markerar den på 1600-talet nya stadens utbredning. Kvarnholmens kvarters- och tomtindelningar från 1600-talet, synliggjorda genom den täta bebyggelsestrukturen. Raka gator som förstärker den visuella kontakten mellan Gamla och Nya staden, med slottet samt med omgivande vattenområden. Stadens kanaler som tillsammans med angränsande grönområden återspeglar utbredningen av 1600-talsstadens befästningsanläggning. Kvarnholmens rika förekomst av stenhus från 1600- och 1700-talen. Kvarnholmens siluett med sin relativt låga och jämnhöga bebyggelse, i vilken Domkyrkan från 1600-talet i italiensk barock väl framträder. Småskalig trähusbebyggelse och kvarters-indelning på Östra Malmen ursprungligen tillkommen på 1600-talet i samband med etableringen på Kvarnholmen. Grönområden på platser efter 1600-talets fästningsverk

Kläckeberga [H49] (Kläckeberga sn)

Motivering:

Centralbygd och *kyrkomiljö* där Kläckeberga medeltida försvarskyrka, stormansgård och *herrgårdsmiljö*, Kraftslösa bymiljö och det kontrastrika odlingslandskapet samt närheten till Kalmar tätort visar på bygdens strategiska och ekonomiska betydelse från medeltid till 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Kläckeberga kyrka, ett medeltida palats som senare omvandlats till kyrka. Kyrkans höjdläge i ett öppet omgivande landskap förstärker visuellt dess strategiska roll, under 1400-1600-talet som stadens försvar. Kläckeberga stormansgård och herrgårdsmiljö med tillhörande ekonomi- och arbetarbostäder. Kraftslösa radby med gårdar som i begränsad omfattning berörts av skiftena. Odlingslandskap med tydlig kontrast mellan Kläckeberga herrgårdslandskap med stora öppna områden av betade och odlade marker och det småskaliga landskapet kring Kraftslösa by.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Ryssby - Skäggenäs [H50] (Ryssby sn)

Motivering:

Kommunikations-, kust- och skärgårdsmiljöer som uppstått där inland möter kust och där passagen över till Öland är som närmast. Miljöer som med det före detta färjeläget, landskapet och bebyggelsen återspeglar sammantaget en strategisk viktig knutpunkt från järnålder till 1900-tal som präglats av många olika verksamheter.

Uttryck för riksintresset:

Vägskälet i Ryssby där vägar utmed kusten och från inlandet strålar samman med forntida tingsplats, kyrka från 1100-talet, lämningar efter militära försvarsanläggningar från 1600-talet samt tingshus och gästgiveri från 1800-talet. Landsvägens slingrande sträckningar på åsrygg; den gamla postvägen till Öland via färjeläget på Skäggenäs, i bruk till 1972. Drags kanal från 1500-talet. Malmbebyggelse och annan småskalig bebyggelse orienterad utmed vägarna från 1800- och 1900-talet som tillsammans speglar olika tidsepokers stilideal. Revsuddens skepparbebyggelse från 1800-talet och framåt främst koncentrerad kring den slingrande landsvägen fram till hamnen. Många stora träbyggnader i ljusa pastellfärger och med snickarglädje.

Karlslunda [H100] (Karlslunda och Mortorps snr)

Motivering:

Fornlämningssmiljö med sydöstra Sveriges största koncentration av lämningar efter lågteknisk järnframställning, huvudsakligen från tidsperioden 1250-1450, visar ett av landets viktigaste områden för järnproduktion som har haft en stor ekonomisk betydelse för regionens och hela landets utveckling.

Uttryck för riksintresset:

En hög koncentration av lämningar efter lågteknisk järnframställning med ett 70-tal slagghvarp och närmare 20 järnframställningsplatser från 1250-1450. Fornlämningarna är tydligt kopplade till områdets rika vattenmiljöer då de återfinns i anslutning till sankmarker och vattendrag.

NYBRO KOMMUN

Pukeberg [H51] (Nybro sn)

Motivering:

En väl sammanhållen *bruksmiljö* kring det som en gång var ett av landets största glasbruk. Den mångfald av industribyggnader och bostadshus som finns i Pukeberg belyser tillsammans på ett tydligt sätt ett småländskt glasbruks *industrimiljö* och dess historiska utveckling från 1870-talet och fram till 2000-talet.

Uttryck för riksintresset:

Samlad glasbruksmiljö med industribyggnader i trä- eller tegel bestående av hyttor, kraft-central, sliperi, sodafabrik och magasin från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Den sociala skiktningen inom bruksmiljön med disponentbostad, 1½-plans villor med tillhörande trädgårdar samt låga radhuslängor ursprungligen uppförda som tjänstemans- och arbetarbostäder.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Bruksgata med lönnallé kring vilken bruksmiljön grupperar sig.

Orrefors [H52] (Hälleberga sn)

Motivering:

Brukssamhälle och *bruksmiljö* kring det järnbruk som med tiden blev ett av landets mest kända glasbruk. Mångfalden av industrier och bostadsbebyggelse, belyser tillsammans väl ett småländskt bruks kulturhistoriska utveckling från tidigt 1700-tal fram till början av 2000-talet.

Uttryck för riksintresset:

Lämningar efter såg och mjölkvarn från 1600-talet utmed Vapenbäckån.

Hammarsmedja från järnbrukets tid 1841 med tillhörande gnistugn och plats för gamla masugnen.

Kollada med spridda slaggförekomster. Glashyttor från slutet av 1800-talet, vilka om- och

tillbyggs från 1920-talet och framåt. Bruksgatan med arbetarbostäder från 1700-talet,

förvaltarbostad, disponentvillan, trädgårdsmästarbostad samt olika äldre magasin. Här finns även

rester efter en trädgård och banvall efter en järnväg. Arbetarbostäder från slutet av 1800-talet i form av lägenhetskaserer nära bruket. Orrefors samhälle med småskalig bebyggelse från främst 1900-80-talet orienterat kring bruket utmed vattendraget och de större landsvägarna. Arbetarbostäder från 1930-talet som 1-1½ plans egnahem i funkisstil ordnade utmed den gamla landsvägen i söder.

Kråksmåla kyrkby [H53] (Kråksmåla sn)

Motivering:

Sockencentrum och *kyrkomiljö* i länets skogsbygder som visar bebyggelseutvecklingen längs den gamla landsvägen från 1700-talet och fram till nutid.

Uttryck för riksintresset:

Bebyggelse från olika tidsepoker vanligtvis 1½ till 2½ våningar höga trähus, med den äldsta bebyggelsen grupperad kring kyrkan och utmed landsvägarna. Blandad bebyggelse med parstugor, timrade bodar, tidigare handelsgårdar och hantverkshus. Den samlade kyrkomiljön med kyrka från 1761 i timmer samt stiglucka, fristående klockstapel samt intilliggande sockenstuga och före detta gästgivargård. Tillhörande prästgård ligger något norr om kyrkan.

Bäckebo [H99] (Bäckebo sn)

Motivering:

En av sydöstra Sveriges största koncentrationer med lämningar efter *lågteknisk järnframställning*. Verksamheten, som hade sin höjdpunkt omkring 1250-1450, är tydlig kopplad till områdets vattenmiljöer och har i hög grad präglat den ekonomiska utvecklingen i en stor del av östra Småland.

Uttryck för riksintresset:

Det stora antalet lokaler med blästerugns lämningar och slagghvarp kring Bäckebo från medeltid till 1800-tal med tyngdpunkt under 1250-1450. Lämningarnas tydliga samband med vattendrag, kringliggande kärrmarker samt närheten till skog.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

MÖNSTERÅS KOMMUN

Alsteråns nedre dalgång (H54) (Ålems sn)

Motivering:

Alsteråns nedre dalgång och mynning, där landvägar mött vattenvägar, präglas av *kommunikationsmiljöer* som utvecklats från medeltid till 1900-tal. En mångfald med väl sammanhållna kulturmiljöer som medeltida fornlämningar, herrgårds-landskap och bymiljöer samt en av Smålandskustens äldsta köpingar visar tillsammans på åns betydelse för utvecklingen på platsen.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningssmiljö med medeltida borgruin och dess tydliga samband med Alsteråns mynning och Strömsrums gård. Landsvägen, känd sedan medeltiden, och dess passage över Alsterån samt slingrande grusvägar kring Strömsrum.

Strömsrums herrgårdsmiljö med en av landets största herrgårdsbyggnader i trä från 1700-talet med timrade ekonomibygnader och engelsk park. Odlingslandskapet kring Strömsrum med agrara lämningar från 1700- och 1800-tal samt rikligt med ekar, alléer, stora brukade marker och andra för herrgårdslandskapet utmärkande drag. Kvarnsmiljöer från 1800-talet utmed Alsterån i Ålem och Torsrum. Den samlade kyrkbyn i Ålem med skolhus från 1820-talet. Pataholms köping vid Alsteråns mynning. Den täta trähusbebyggelsen präglas av köpmans-, handels- och skeppargårdar, vanligtvis i 1- 1½ plan, rödmålade eller i ljusa färger.

Kronobäck - Råsnäs [H55] Hävt 2015-04-13

Mönsterås [H56] (Mönsterås sn)

Motivering:

Köping med småstadskaraktär som i nära samband med vattnet utvecklats på en ås, något som sedan 1700-talet präglar både bebyggelse, gator och tomtstrukturer.

Uttryck för riksintresset:

Storgatan som sedan medeltiden följer en rullstensås med branta tvärgator och utblickar mot hamnen och havet. Långsmala tomter utmed Storgatan och Sjögatan. Bebyggelse och trädgårdar i samma läge sedan tidigt 1800-tal.

Puts- och trähusbebyggelse utmed Stor- och Sjögatan målade i ljusa färger och med 1½ till 2½ våningars höjd.

Alebo - Gelebo [H57] (Mönsterås sn)

Motivering:

Fornlämningssmiljöer från brons- och järnålder samt *odlingslandskap* och *bymiljöer* från medeltid till 1900-tal som tillsammans visar på en lång kontinuitet i bebyggelse och markanvändning.

Uttryck för riksintresset:

Omfattande fornlämningsområden med monumentala gravrösen från brons- och järnålder. Odlingslandskap som framhäver det visuella sambandet mellan gravrösen på höjderna och de

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

närliggande byarna med bebyggelse från 1800- och 1900-tal. Gårds- och bymiljöer på gamla bytomter i bland annat Alebo, Gelebo och Forsa vilka tillsammans med äldre agrara lämningar och mindre vägar framhäver strukturer i odlingslandskapet som är utmärkande för tiden före 1900 och före jordbrukets mekanisering.

Em - Vånevik [H62] (delen i Mönsterås sn)

Motivering:

A. *Bruksmiljö* av central betydelse för förståelsen av stenindustrins utveckling i länets norra kustland.

B. *Herrgårdsmiljö* med medeltida anor och anknytning till det rika fisket i Emån.

Uttryck för riksintresset:

A. Bruksmiljö från stenhuggarperioden 1870-1920. *Stenbrott*, lämningar av huggen sten, skrotstensupplag, trallvägar, utskeppningshamnar med stenkajer. Stenvillan med kustvillan, båda uppförda i huggen granit är dels ett unikt monument över stenhuggarnas yrkesskicklighet, dels ett exempel på hur företagsledare då manifesterade sin makt och rikedom. Arbetarkaserner från 1874. Stenhuggerimuseum. Varv och utskeppningshamn vid Påskallavik med gästgiveri, hamnmagasin och skeppshandel.

B. Lämningar efter det medeltida Emprisholm vid Emåns mynning. Anordningar för *fast fiske* av lax, ål och sik med medeltida anor. Gustaviansk herrgårdsanläggning med huvudbyggnad, två par flyglar, laxbod vid ån, engelsk park med lusthus och trädgårdsmästarbostad. Herrgården är typisk för de herrgårdar som tillkom under senare delen av 1700-talet. Större delen av miljön ligger i Oskarshamns kommun.

MÖRBYLÅNGA KOMMUN

Ås [H1] (Ås och Ventlinge socknar)

Motivering:

Sydöländskt *odlingslandskap* som präglats av lång kontinuitet och differentierat näringsfång och är ett gott exempel på statens etablering i ett rikspolitiskt gränsområde. (*Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Omfattande och skiftande *fornlämningsmiljöer* med mycket omfattande gravfältskomplex och husgrunder från järnålder. Ås sockenkyrka med östtorn från 1100-talet med till hemmanet Prästtorpet hörande fossil åkermark. Lämningar av Kyrkhamns fiske- och *handelsplats* med *kapellruin* från tidig medeltid till 1600-talets början, Sveabod. Ottenby *kungsgård* med medeltida anor och bebyggelse från 1700- och 1800-talen samt Karl X Gustafs mur, komponent i kungsgårdsinrättningen Öland. Byarna Näsby med malm och vägallé och Enetri med väl bevarad bebyggelse från 1906 med salsbyggnader och ladulängor i kalksten.

I området ingår även:

Sveriges högsta fyrtorn "Långe Jan" från slutet av 1700-talet och fyrplatsbebyggelse.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klombo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Sebberneby [H2] (Ventlinge sn)

Motivering:

Odlingslandskap med förhistorisk bruks- och bosättningskontinuitet med välbevarade *fornlämningsmiljöer* på Stora alvaret.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningstråk med talrika husgrunder och gravfält samt stensträngar som ibland bildar fällor. Området har sannolikt samband med Eketorps borg (H3) och har varit av stor betydelse under främst äldre järnålder.

Eketorp [H3] (Gräsgård sn)

Motivering:

Märklig *fornlämningsmiljö* med Eketorps *fornborgsmiljö* av högt vetenskapligt och pedagogiskt värde.

Uttryck för riksintresset:

Delvis rekonstruerad ringformig flatmarksborg i strategiskt läge vid Östersjön, ianspråktagen under tre olika perioder, 300-1200 e Kr. Sannolikt har den rika järnåldersbosättningen vid det närbelägna Sebbernebymiljön (H2) samt ett rikt stråk norr om borgen med såväl talrika gravar på Stora alvaret som delvis borttagna järnåldersbosättningar i åkermarken ett samband med någon av borgens olika funktioner.

I området ingår även:

På strandvall i öster är stensättningen "Vårdböten" på vilken sannolikt en vårdkase har varit uppförd.

Gräsgård - Segerstad [H4] (Gräsgård och Segerstad snr)

Motivering:

Öppet öländskt *odlingslandskap* med bebyggelse och lämningar efter odling från förhistorisk tid till nutid samt Gräsgårds välbevarade *fiskeläge*. (*Fornlämningsmiljö, Sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

I sydväst stråk av husgrunder från järnåldern. Norr om Seby stort, varierat järnåldersgravfält, ett av öns största, vid Träby trerummig *fornborg*. *Radbyar* i laga läge med *malmbebyggelse*. Sammanhållen bebyggelsemiljö kring Gräsgårds kyrka med bla prästgårdsbyggnader i kalksten och fd skola. Genomförda skiften i in- och utägomark kan avläsas genom den struktur stenmurarna ger landskapet. Gräsgårds fiskeläge med sjöbodrar.

Albrunna - Vickelby [H5] (Södra Möckleby, Smedby, Kastlösa, Mörbylånga, Resmo och Vickelby snr)

Motivering:

Öppet *odlingslandskap* med mycket lång kontinuitet och differentierat näringsfång längs västra landborgen med *fornlämningsmiljöer* och *radbyar* med *malmbebyggelse* från 1800- och 1900-talen. Väl sammanhållna *sockencentrum* med flera medeltida kyrkor. (*Tidigindustriell miljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bland närmare 550 fornlämningar märks främst gånggrifter vid Resmo, stora högar och röse från

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17. Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

bronsålder vid bla Mysinge resp öns enda klintborg i Bårby, stora och varierade gravfält vid Gettlinge och Stora Dalby, husgrundskoncentrationer i Södra Möckleby och Stora Dalby med stora stensträngssystem. Ett tiotal välbevarade radbyar. Gårdsbebyggelse i Kastlösa by och Stora Dalby samt Smedby sockenscentrum med bla fd skola och det herrgårdspräglade Stora Smedby. Lämningar efter Ölands alunbruk vid Albrunna, grundlagt 1804. Ursprunglig bruksmiljö med fabriksruiner samt lämningar efter alunbrytning i form av dagbrott och stora slagghögar. Naturhamn för fisket och utskeppning av alun.

I området ingår även:

Kapellgårdens folkhögskola.

Gösslunda [H7] (Hulterstad sn)

Motivering:

Bymiljö med en liten *radby* ute på Stora alvaret med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet av vetenskapligt värde. (*Fornlämningssmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Stora rösen samt ett flertal husgrunder och tillhörande stensträngssystem kring byn. Nuvarande gårdsanläggningar med ladulängor i putsad kalksten och skiftesverk, delvis sammanbyggda. Tydligt och väl avgränsat gärde. I utmarken sten- och torvtäkt för husbehov.

Hulterstad - Stenåsa [H8] (Hulterstad, Sandby och Stenåsa snr)

Motivering:

Öppet *odlingslandskap* med tydlig förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet med många *radbyar* med *malmbebyggelse* och betade sjömarker.

Uttryck för riksintresset:

Vid Hulterstad ett av öns största järnåldersgravfält, vid Sandby och Triberga ringformiga flatmarksfornborgar, den förra Ölands enda *fornborg* med strandläge, spridda husgrunder, gravfält och gravar. Ett flertal stora radbyar i laga läge med malmbebyggelse. En av Ölands största och bäst bevarade malmar ligger vid Hulterstads kyrkby, också ett *sockencentrum*. Gårdsbyggnader från 1700- och 1800-talen i Frösslunda alvarby.

Eriksöre [H10] (Toroslunda sn)

Motivering:

Bymiljö med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet bestående av *radby* och *malmbebyggelse*. (*Fornlämningssmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Stor *radby* i för sydvästra Öland typiskt släntläge med flera gårdsanläggningar och enskilda byggnader. Malmbebyggelse i landborgsläge. Förhistoriskt gravfält med mellanliggande högar och domarringar.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Kalkstad - Lenstad [H11] (Torslunda sn)

Motivering:

Öppet öländskt *odlingslandskap* med förhistorisk bruks- och bosättningskontinuitet.

Uttryck för riksintresset:

Husgrunder och stensträngssystem från äldre järnålder. Gravfält från järnålder. *Fornborg* i inlandsläge. *Radbyar* med bebyggelsen på gränsen mellan alvarmark i söder och gårdet i norr. Äldre vägsystem. (*Fornlämningsmiljö*).

Dröstorp [H12] (Torslunda sn)

Motivering:

Övergiven *bymiljö*. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ruiner av bebyggelse från 1700- och 1800-talen. Källarhage. Gravhögar, stensättningar och runsten vittnar om en förhistorisk markanvändning av marginalbygd.

Ekelunda [H13] (Sandby sn)

Motivering:

Bymiljö i öppet *odlingslandskap*.

Uttryck för riksintresset:

Radby ute på Stora alvaret omgivet av ett öppet *odlingslandskap* där genomfört *laga skifte* kan avläsas genom den struktur kalkstensmurarna ger landskapet. Ladulängor i trä och kalksten delvis sammanbyggda mot bygatan.

Skarpa Alby - Gårdby [H14] (Norra Möckleby och Gårdby snr)

Motivering:

Öppet öländskt *odlingslandskap* med *sockencentrum* och mycket välbevarade *bymiljöer*. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset: Skarpa Alby *radby* i kanten av Stora alvaret. Södra och Norra Näsby mycket välbevarade *bymiljöer* belägna långt ner i sjömarkerna. Gårdby *sockencentrum* med medeltidskyrka och kyrkogård mot Stora alvaret, skola, lanthandel mm. Flera gravfält, främst i anslutning till Gårdby. På Gårdby kyrkogård är en runsten.

Långrälla [H15] (Norra Möckleby sn) Utgår på länsstyrelsens förslag 1997-08-18

Gråborg [H16] (Algutsrum sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med Ölands största *fornborg* med strategisk placering i skyddat läge i

H län beslut RAÅ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

mittlandskogen samt Borgs hage med vetenskapligt intresse. (*Kapellruin*).

Uttryck för riksintresset:

Borgen är anlagd under järnålder och använd senast 1677. I ringmurens västra del finns ett medeltida portvalv. I området ingår även ruinerna av det medeltida S:t Knutskapellet, som markerar borgens betydelse som *handelsplats*. I angränsande område finns välhävdade ängs- och hagmarker samt en hålväg, troligen av förhistoriskt ursprung.

Algutsrum - Ryd [H17] (Algutsrum och Glömminge snr)

Motivering:

Odlingslandskap med lång bruknings- och bosättningskontinuitet. *Sockencentrum*.

Uttryck för riksintresset:

Flera gravfält och ett par monumentala rösen och stora boplatssområden från järnålder med husgrunder och stensträngssystem. Odlingslandskap i Mittlandet med välbevarade byar och *fornlämningsmiljöer*. Algutsrum kyrkby med *marknadsplats* och bevarade marknadsbodan. *Radbyarna* Jordtorp, Övetorp, Gillsättra och Ryd med öppna gården i tät lövskog. Äldre vägnät.

OSKARSHAMNS KOMMUN

Ishult [H36] (Kristdala sn)

Motivering:

Centralbygd med en av de bäst bevarade tingsplatsmiljöerna i länet.

Uttryck för riksintresset:

Tunaläns tingsplats med välbevarat byggnadsbestånd, bla ett under 1800-talet ombyggt tingshus, timrat häkte, tingsklocka, stallar och avträde och gästgiveri utmed häradsvägen på åsträckning.

Em - Vånevik [H62] (delen i Döderhults sn)

Motivering:

A. *Bruksmiljö* av central betydelse för förståelsen av stenindustrins utveckling i länets norra kustland.

B. *Herrgårdsmiljö* med medeltida anor och anknytning till det rika fisket i Emån.

Uttryck för riksintresset:

A. Bruksmiljö från stenhuggarperioden 1870-1920. *Stenbrott*, lämningar av huggen sten, skrotstensupplag, trallvägar, utskeppningshamnar med stenkajer. Stenvillan med kustvillan, båda uppförda i huggen granit är dels ett unikt monument över stenhuggarnas yrkesskicklighet, dels ett exempel på hur företagsledare då manifesterade sin makt och rikedom. Arbetarkaserner från 1874. Stenhuggerimuseum. Varv och utskeppningshamn vid Påskallavik med gästgiveri, hamnmagasin och skeppshandel.

B. Lämningar efter det medeltida Emprisholm vid Emåns mynning. Anordningar för *fast fiske* av lax, ål och sik med medeltida anor. Gustaviansk herrgårdsanläggning med huvudbyggnad, två par

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

flyglar, laxbod vid ån, engelsk park med lusthus och trädgårdsmästarbostad. Herrgården är typisk för de herrgårdar som tillkom under senare delen av 1700-talet. En mindre del av området berör även Mönsterås kommun.

Runnö [H63] (Döderhults sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö som präglats av fiske och jordbruk från medeltid till nutid. (*Bymiljö, Forn och medeltida kustmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Byn har senmedeltida anor och är oskiftad med sämjedelning. Tomtningarna är länets främsta exempel på anhopning av primitiv bebyggelse i samband med tidigt säsongsfiske i ytterskärgården.

Furö [H64] (Döderhults sn)

Motivering:

Kust- och skärgårdsmiljö med fornlämningar som ingår i stenkusten. (*Fornlämningsmiljö, Industrimiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Skärgårdsö med spår från förhistorisk tid i form av gravar; kanaler och tomtningar från historisk tid. Dessutom byggnader och andra lämningar från kvartsitbrytning under 1900-talets första hälft.

Stensjö [H65] (Misterhults sn)

Motivering:

En för *skogsbygden* typisk *bymiljö* med stor areal och liten åkeryta där slätter och svedjebruket haft stor betydelse.

Uttryck för riksintresset:

Samlad bybebyggelse på gammal bytomt i *lagaskifteslandskap*. Slättermarker på sankängar och hårdvall. Äldre vägnät med gårdesgårdar.

Tjustgöl - Adriansnäs [H66] (Misterhults sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö med bronsåldersprägel av pedagogiskt värde i kustläge.

Uttryck för riksintresset:

Omfattande bronsåldersmiljöer med stor variationsrikedom i gravar och boplatser, ursprungligen med strandläge. Fornlämningar av olika typer i olika terränglägen. Medeltida storgårdsanläggning.

Krokshult [H67] (Kristdala sn)

Motivering:

Odlingslandskap av medeltida ursprung med läge ovan högsta kustlinjen.

Uttryck för riksintresset:

Röjnings- och odlingsrösen samt delar av fågator, odlingsterrasser och stensträngar. Flera

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

markpartier har obruten hävd såsom slätter- eller betesmark i mer än 200 år. Hävdgynnad flora. Utmarksbete. Äldre vägnät med klarbärslundar intill byvägen.

Solstads koppargruva (H87) (delen i Misterhults sn)

Motivering:

Sammanhängande industrimiljöer med lämningar från mitten av 1700-talet till början av 1900-talet som tillsammans visar på gruvdrift och förädling i en bygd med landets mest kopparrika berggrund. Sjön Marens betydelse som kommunikationsmiljö för gruvindustrin men också för dess visuella samband med fornlämningsmiljöerna på kringliggande höjder.

Uttryck för riksintresset:

De rikliga och monumentala bronsåldersrösena på höjderna och deras visuella samband med sjön Maren. Den slingriga landsvägen utmed Maren. Solstads gamla tomt samt lämningarna efter Bjurviks köping, vilka ligger i anslutning till Maren. Lämningar efter Solstads koppargruva med flera öppna gruvhål och stora upplag med skrotsten samt byggnader som tillkommit i samband med gruvdriften. Omfattande slaggförekomster i Mörtfors och deras samband med det tidigare kopparverket på platsen samt sjön Maren. Lämningar efter extraktionsverket vid Saltviken med smältugnar, slaggförekomster, husgrunder samt en hamn. Virums gård och samlade gårdsmiljö med byggnader från 1700- och 1800-talen.

TORSÅS KOMMUN

Bröms [H39] (Söderåkra sn)

Motivering:

Gränsbygd med lämningar efter händelser av rikspolitisk betydelse. (*Borgmiljö, Forn- och medeltida vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Riksgränsmarkering sedan år 1000 mellan Danmark och Sverige med lämningar efter det medeltida danska gränsfästet Brömsehus med för- och huvudborg. En minnessten på platsen för freden mellan Sverige och Danmark 1645. Medeltida väg mellan Kalmar och Karlskrona. Miljön berör även Blekinge län.

Bergkvara [H40] (Söderåkra sn)

Motivering:

Kustmiljö med Kalmarkustens mest betydande hamn- och varvssamhälle från 1700-talet.

Uttryck för riksintresset:

Köping under Kalmar stad. Välbevarade handelshus färgsatta med kustsamhällets typiska ljusa oljefärger. Tomtstruktur från 1600-tal och hus i samma läge som på 1800-talet. Hamn och varv. Sjöfartsmuseum och hembygsgård.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Hästmahult [H41] (Gullabo sn)

Motivering:

Hantverksby i mellanbygd, ett av de få exemplen på en bygd med levande träslöjdstradition.

Uttryck för riksintresset:

By med hantverksgårdar där miljön belyser ett kulturarv som inte bara är av materiell karaktär utan även av konstnärlig och traditionell art.

Halltorp - Hagby [H46] (delen i Söderåkra sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap nära forna riksgränsen vid Kalmarsundskusten längs viktig sjöled och landsväg. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Tidigindustriell miljö*).

Uttryck för riksintresset:

Halltorps, Voxtorps och Hagby romanska försvarskyrkor. Storgårdar framförallt Värnanäs gods, fd Södra Møre grevskap. Axel Oxenstiernas Näset, mangårdsbyggnad från 1600talet. Fd varv, hamn och tegelbruk. Nyklassicistisk huvudbyggnad med omfattande gårds- och parkanläggning. Platsen för första glasbruket i Bökenberg och såpfabriken i Värnaby bruk från 1600-talet och alunbruk vid Loverslund från 1700-talet. Fornlämningsrikt område med alla förhistoriska perioder representerade. Området berör i huvudsak Kalmar kommun.

Grisbäck [H101] (Söderåkra sn)

Motivering: Bymiljö bla med spår av kustfiske sedan medeltiden. (*Kustmiljö, Borgmiljö,*

Kvarnmiljö). *Uttryck för riksintresset:* Bebyggelse i *klungby* med väderkvarn, hävdade strandängar och lämningar efter kustfiske, bla ålfiske med kontinuitet från medeltiden (ålbroad, båtkåsor). I området finns en borgplåtå och skansar, sannolikt från 1670-tal eller 1700-talets början.

VIMMERBY KOMMUN

Dalsebo - Krokarp [H77] Hävt 2015-06-01

Gåsefall - Pipetorp [H78] (delen i Tuna sn)

Motivering:

Småbrutet *odlingslandskap* typiskt för det småländska inlandet. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Små brukningsenheter och mycket välbevarad *torpbebyggelse*. Fornlämningar från främst järnålder. Området berör även Västerviks kommun.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Tuna [H79] (Tuna sn)

Motivering:

Välbevarad *herrgårdsmiljö* i *centralbygd*. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Sätessgård med huvudbyggnad från 1850, flyglar från 1750-tal och trädgårdsanläggning.

Ekonomibyggnader från 1800-talets mitt. Magasin, stall, mejeri, gårds kontor mfl. Kyrka från slutet av 1800-talet med torn från 1737. Skola och sockenstuga. Äldre vägnät med alléer.

Produktionslandskap med tillhörande utgårdar och torpbebyggelse. Gravfält från yngre järnåldern.

Pelarne kyrkby [H80] (Pelarne sn)

Motivering:

Kyrkby med en av landets äldsta bevarade träkyrkor. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Träkyrka från 1300-talets mitt. Skola, prästgård, sockenstuga och tiondebod. Husgrunder och terrasser från järnåldern.

Ösjöfors [H81] (Rumskulla sn) Hävt 2015-11-23

Djursdala [H82] (Djursdala och Södra Vi snr)

Motivering:

Odlingslandskap med lång kontinuitet. (*Fornlämningsmiljö, Borgmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gravfält med typsammansättning och läge i landskapet som illustrerar järnålderns bebyggelseutveckling. Välbevarade betesmarker. Odlingsrösen, röjda ytor och bebyggelse lämningar med såväl ålderdomliga som sentida inslag. Rester efter två högmedeltida borganläggningar, Ivarsudde och Krönsborg. Djursdala *kyrkby* med klockstapel, träkyrka från 1600-talets slut med rik dekor från 1600-talet.

Korka kvarnar [H83] (Vimmerby sn)

Motivering:

Kvarnmiljö med lång kontinuitet.

Uttryck för riksintresset:

Kvarnläge från 1400-talet vid Hägerumsån. Tre kvarnar nedanför varandra samt smedja, såg, nickeriverkstad, bostadshus och stenvalvbro vid fallsträckning i Hägerumsån.

Vimmerby [H84]

Motivering:

Småstadsmiljö, uppvuxen vid en viktig åsväg i inlandet, som i planstruktur och bebyggelse speglar den förindustriella handelsstadens utveckling sedan medeltiden.

Uttryck för riksintresset:

Gatunät, tomtmönstret och det ovanligt stora torget, med en oregelbunden rutnätsstruktur som har

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

medeltida grunddrag och sedan byggts ut genom successiva förändringar och mindre utvidgningar under framför allt 1600- och 1800-talen. Genomfart och anslutande gamla infartsvägar. Gaturummen och bebyggelsekaraktären, med stor del småskalig träbebyggelse från 1600-, 1700- och 1800-talen, samt välbevarade gårdsrum. Borgargårdar och båtsmansstugor samt bebyggelsen vid torget som berättar om liv och social skiktning i den förindustriella staden. Flera gårdar har dekormålningar från 1600- och 1700-talen i interiören.

Frödinge kyrkby-Toverum [H85] (Frödinge och Locknevi snr)

Motivering:

Järnbruks- och herrgårdsmiljö. (*Bruksmiljö, Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Toverums säteri uppfördes 1740 och är en av länets få karolinska herrgårdsanläggningar.

Envåningsbyggnad med säteritak, flyglar och engelsk park. Masugnsruin, slaggvarpar, kolhusgrund, rostugnsgrund, järnbodsgrund m m. I området ingår också Frödinge träkyrka från 1739 som är en regional timrad variant på centralkyrka i barockstil.

Höslätts by [H86] (Locknevi sn)

Motivering:

Bymiljö där äldre tiders förhållanden och byggnader levandegörs.

Uttryck för riksintresset:

Väl samlad och enhetlig bymiljö på gammal bytomt i högt läge i skogslandskap. Övervägande tvåvånings enkelstugor.

VÄSTERVIKS KOMMUN

Solstads koppargruva (H87) (delen i Västrums sn)

Motivering:

Sammanhängande *industrimiljöer* med lämningar från mitten av 1700-talet till början av 1900-talet som tillsammans visar på gruvdrift och förädling i en bygd med landets mest kopparrika berggrund. Sjön Marens betydelse som *kommunikationsmiljö* för gruvindustrin men också för dess visuella samband med *fornlämningsmiljöerna* på kringliggande höjder.

Uttryck för riksintresset:

De riktiga och monumentala bronsåldersrösena på höjderna och deras visuella samband med sjön Maren. Den slingriga landsvägen utmed Maren. Solstads gamla tomt samt lämningarna efter Bjurviks köping, vilka ligger i anslutning till Maren. Lämningar efter Solstads koppargruva med flera öppna gruvhål och stora upplag med skrotsten samt byggnader som tillkommit i samband med gruvdriften. Omfattande slaggförekomster i Mörtfors och deras samband med det tidigare kopparverket på platsen samt sjön Maren. Lämningar efter extraktionsverket vid Saltviken med smältugnar, slaggförekomster, husgrunder samt en hamn. Virums gård och samlade gårdsmiljö med byggnader från 1700- och 1800-talen.

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Sundsholm [H88] Hävt 2015-06-01

Gladhammar [H89] (Gladhammars sn)

Motivering:

En sammanhållen kulturmiljö där sambandet mellan fornlämningsmiljöer, bymiljöer och *sockencentrum* med medeltida anor tillsammans visar på en kontinuitet i en odlingsbygd som haft en central betydelse från bronsålder fram till 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Det visuella sambandet mellan fornlämningar på höjderna kring Gladhammars kyrka från slutet av 1800-talet och byarna kring kyrkan. Den samlade kyrkomiljön i Gladhammar med prästgård, skola, kommunhus samt tillhörande lärarbostad. Gladhammars by med traditionell bebyggelse från 1800- och 1900-talet, vanligtvis 1½ till 2½ våningar höga och rödmålade, belägen utmed en väg som följer ett naturligt höjdläge. Lunds by med bebyggelsestruktur från 1700-talet samlad kring ett öppet torg. Vägskälet i Lunds by samt en småskalig torp- och malmbebyggelse som är orienterad utmed gamla landsvägen.

Västervik [H90]

Motivering:

Trä- och *småstad* präglad av en nära och visuell kontakt med vattnet och med Stegeholms slottsruin från mitten av 1300-talet som tillsammans med en småskalig trähusbebyggelse från 1700-talet till 1900-talet och en stadsplan från 1670-talet visar på stadens utveckling och den långvariga betydelse som staden haft som hamn och *handelsplats*.

Uttryck för riksintresset:

Slottsholmen med ruinen efter Stegeholms slott och dess visuella samband med Västerviks stads äldsta medeltida delar. S:ta Gertruds medeltida kyrka med kringliggande miljö. Stadens rätvinkliga gatunät som till stor del är utförd enligt stadsplanen från 1670-talet. Den medeltida hamnen vid Fiskartorget och den Yttre hamnen från 1600-talet samt inloppet till staden. Sjötomter av medeltida slag med bebyggelse ända ner till vattnet, Norénska handelsgården och sammanbyggda loftbodnar från slutet av 1700-talet. Bibehållen kvartersindelning sedan tidigt 1700-tal med små tomter i stadens nordvästra och sydöstra del samt större tomter i centrum kring Stora Torget.

Trästädsbebyggelse från 1700-1900-talet med hus som vanligtvis är 1½-2½ våningar höga, klädda medträpanel eller putsade och målade i ljusa oljefärger eller rödmålade. Båtsmansstugorna från mitten av 1700-talet i stadens sydöstra del. Stadens kommersiella centrum kring Stora Torget med varuhus och bankpalats från början av 1900-talet, ofta 2- 4 våningar höga i sten och med putsade fasader.

Källsaker [H91] (Törnsfalls sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljöer med monumentala gravrösen från flera olika tidsepoker i påtagligt höjdläge och deras samband med befintliga bymiljöer som tillsammans visar på en bygd med särskilt lång kontinuitet.

Uttryck för riksintresset:

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Sammanhängande område med gravfält, hållristningsområden och boplatslämningar från yngre bronsålder till medeltid. Ett uppodlat och delvis öppet landskap som bidrar till den visuella upplevelsen av de många gånger monumentala fornlämningarna från närliggande större allfartsvägar.

Almviik-Blekhem [H92] (Törnsfalls sn)

Motivering:

En samlad *industri- och herrgårdsmiljö* där en mångfald av industribyggnader väl belyser verksamheten vid ett tegelbruk från mitten av 1800-talet och 100 år framåt. Bruket har ett tydligt visuellt samband med närliggande vattendrag och havsvik samt en historisk nära koppling till Blekhems egendom.

Uttryck för riksintresset:

En mångfald av industribyggnader kopplade till Almviks industrimiljö med framförallt tegelbruket från 1870-talet men även kvarn, sågverk, snickerifabrik, hamn och en tidigare lanthandel. Herrgårdslandskapet kring Blekhem med smala och slingrande vägar, en lång ekallé upp till herrgården och sambandet med den närliggande fornborgen. Den sammanhållande herrgårdsmiljön kring Blekhem med huvudbyggnad och ekonomibygnader från 1840-talet i den lokalt säregna stilen Tjustempiren som bl.a. utmärks av horisontalt dominerande byggnader med låga sadeltak. Övriga ladugårdsbyggnader, lusthus, orangeri, källarbyggnad, arbetarbostäder, ett tidigare mejeri samt ett mindre antal bostadshus visar tillsammans på alla de olika verksamheter som präglat Blekhems herrgård.

Tjust skärgård (H93)

Motivering:

Skärgårdslandskap med kulturmiljöer som tydligt speglar de näringar som präglat öarna från medeltid till 2000-tal, samt hur dessa näringar skiftat mellan innerskärgården och de karga och mer vindpinade öarna i ytterskärgården.

Uttryck för riksintresset:

Byarna och bybebyggelse som inom hela skärgården vanligtvis är kvar på ursprunglig plats, ofta i höjdläge nära en naturlig hamn. Inner- och mellanskärgårdens bondbyar, ofta av medeltida ursprung, och utvecklade med en viss karaktär av regelbundna radbyar. Den struktur med mot stranden vinkelräta tomter som framför allt utmärker inner- och mellanskärgården.

Ytterskärgårdens fiskelägen med en bebyggelse samlad i ostrukturerade klungor runt en naturlig hamn. En genomgående struktur för gruppering av gårdarnas byggnader som från sjösidan sett ofta är; båthus, sjöbodas och mangårdsbyggnader. På öar i inner- och mellanskärgården finns även ladugårdar, lador och stall bortanför boningshusen. Den traditionella bostadsbebyggelsen gavelvänd mot sjön och uppförda i 1 ½ till 2 ½ våningar, timrade och rödpanelade samt med tegeltäckta sadeltak. Den för Tjust skärgård karakteristiska sjöboden med överdimensionerat sadeltak och liggande i vinkel mot strandkanten belägen på en stenkista ut i vattnet och med brygga ut till boden.

Väderskär [H94] (Loftahammar sn)

Motivering:

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96), (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

Skärgårdsmiljö i norra Tjust skärgård med ett av Smålandskustens mest renodlade fiskelägen med en kulturmiljö tydligt präglad av de förutsättningar som gällde för de boende i ytterskärgården.

Uttryck för riksintresset:

En för ytterskärgårdens fiskelägen karakteristisk klungby med bebyggelse, ursprungligen tillkommen under 1700- och 1800-talet, samlad i en ostrukturerad klunga kring hamnen.

Väderskärs kapell från tidigt 1600-tal som en del av bebyggelsemiljön och ett av få skärgårdskapell på ostkusten.

Lofta [H95A] (Gamleby och Lofta snr)

Motivering:

Förhistorisk bygd med en av landets största koncentrationer av hållbilder som visar på den stora betydelse som området haft under bronsålder och äldre järnålder.

Kommunikationsmiljö. Fornlämningsmiljö

Uttryck för riksintresset:

Omfattande gravfält från brons och äldre järnålder belägna på höjder och deras visuella samband med forntida havsvikar som idag ofta utgörs av uppodlad mark. Den stora mängden hållbilder, främst skålgropar men även figurativa motiv, ofta sjömotiv i form av båtfigurer, som tillsammans kännetecknar bygderna kring Lofta och Gamleby. Det visuella sambandet mellan forn lämningarna kring Kasimirsborg med rösen, gravfält och hållbilder.

Gamleby [H95B] (Gamleby och Lofta snr)

Motivering:

Handelsplats, köping och industriort, utvecklad från medeltid till 1800-tal, framvuxen där landsväg möter hav. *Kommunikationsmiljö.*

Uttryck för riksintresset:

Gatunät och torg i oregelbundna former av medeltida karaktär väl anpassad till den genomgående landsvägen och Garpedansbergets branter. Trähusbebyggelse vanligtvis 1½ - 2½ våningar hög, med tegeltak och målad i ljusa färger. Tomter orienterade utmed landsvägen och Gamlebyån, vilka kan dokumenteras tillbaka till 1700-talet. Arbetarbostäder i området Lugnet på bergets sluttning tillkomna vid Gamlebys industriella expansion vid slutet av 1800-talet. Hus på hög stenfot på sluttande tomter, vanligtvis 1½ våningar höga med puts- eller träfasad. Gamleby hamn och köpingens tydliga samband med Gamlebyviken.

Överum [H96] (Överums sn)

Motivering:

Samlad *bruksmiljö* som, efter en ombyggnad på 1850-talet, utgör det mest omfattande exemplet på det lokala stilidealet tjustempir. Järnbruket har präglat utvecklingen av den väl terränganpassade och i stort småskaliga bebyggelsen i hela Överum från 1700-talet och fram till nutid.

Uttryck för riksintresset:

Hammarsmedjan från början av 1800-talet som representerar brukets äldsta tid.

Det i bruksmiljön centralt belägna brukstorget som förstärker sambandet med kringliggande verkstadsbyggnader, arbetarbostäder, herrgård och kyrka. Bruksmiljöns stilenliga utformning enligt tjustempirens stilideal som bl.a. utmärks av horisontalt dominerande byggnader med låga sadeltak.

Överums herrgård med tillhörande park. Arbetarbostäder från 1700-talet väster om brukstorget samt den enhetliga arbetarbebyggelsen i Skarpens hage med rödmålade 1½ plans hus. Den

H län beslut RAÄ 1997-08-18. Beslut text (H58) 2015-03-23. Gamlehult-Klobo (H61) hävt 2015-03-30. Beslut text (H68), (H72), (H75), (H76) 2015-03-31. Beslut text (H56), (H54), (H57) 2015-04-08. Hadetorp-Rosenvik (H69), Kantebo (H71), Kronobäck-Råsnäs hävt 2015-04-13. Beslut text (H51), (H52), (H53), (H99) 2015-04-21. Beslut text (H42), (H43), (H44), (H45) 2015-05-04. Ringhult (H98), Sundsholm (H88), Dalsebo-Krokarp (H77) hävt 2015-06-01. Beslut text (H87), (H89), (H90), (H92), (H93), (H94), (H96). (H97) 2015-06-23. Beslut (H59), (H60), (H70), (H73), (H74) slås samman till Emådalen (H70) 2015-08-18. (H95) delas upp i två delar 2015-11-17, Ösjöfors (H81) hävt 2015-11-23. Beslut text (H48), (H49), (H50), (H100) 2016-03-14 Dokument uppdaterat 2016-04-18

sammanhållna miljön kring Överums gamla järnvägsstation som även utgör en del av bruksmiljön. Överums centrum som utmärks av handelshus utmed landsvägen och speciella piazzan med sina bank- och affärshus samt av det tidigare kommunhus som flankerar detta torg. Bruksortens småskaliga bostadsbebyggelse från olika tidsepoker, väl terränganpassade och vanligtvis 1½ till 2½ våningar höga.

Uknadalen (H97) (Ukna och Västra Eds snr)

Motivering:

Dalgångsbygd i en storslagen sprickdalgång där samspelet mellan fornlämningar, odlingslandskap, bebyggelse- och kommunikationsmiljöer samt en långvarig industriell järnhantering tillsammans framhäver dalgångens historiska och strategiska betydelse från yngre järnålder fram till 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Fornlämningar från järnåldern på dalgångens höjdlägen. Bebyggelse från 1800- och 1900-talet vid bl.a. Kasinge, Stensnäs och Vinäs. Vinäs slottsruin med närliggande medeltida husgrunder och fornborg. Eds och Ukna kyrkoruiner från tidig medeltid med tillhörande kyrkomiljöer. De öppna och markerna som förstärker sambandet mellan dalgångens kulturmiljöer. Dalgångens bondbyar där många är radbyar som Kolsebro och Blidstena med en traditionellt rödmålad bebyggelse med timrade bodar, rikligt med snickerier och tegeltak. Större gårdar och herrgårdsmiljöer i anslutning till de bördiga jordarna nere i dalgången som Stensnäs, Tjustad, Kasinge, Bankestad, Marieholm och Vinäs. Lämningar efter Stenebo järnmalmgruvor varifrån råvaror levererats till många kringliggande järnbruk. Edsbruks bruksmiljö med lämningar efter äldre järnbruk samt den senare cellulosafabriken. Malmplan med rostugn, masugn, hammarsmedja, kvarn samt tidigare bruksherrgård och arbetarkaserner arkitektoniskt utformade i tjustempire, som bl.a. utmärks av horisontalt dominerande byggnader med låga sadeltak Helgenäs hamn med kajer och hamnbyggnader, förindustrier och jordbruksföretag utmed Uknadalen. Landsväg och järnväg.